

Plaatsingslijst van het archief van J.P. van der Stoep

Levensjaren 1914-2006

Jaren van het archief ca. 1941-1993

Collectie HDC | Protestantse Erfgoed
Bibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 1197
2019

Inleiding

“De vrijheid waar ik altijd voor gestreden heb, heb ik nu gevonden”. Dat zei Opa Jaap toen hij in 1968 was teruggekeerd tot zijn moederkerk en dominee geworden was van de Gereformeerde Kerk Watergraafsmeer. Twee kerkscheuringen had hij toen achter de rug, en die hebben zijn leven getekend. Dat leven begon op 6 juli 1914 in Leiderdorp, waar hij geboren werd als 7e kind van Jaap van der Stoel en Geertruida van Osnabrugge. De boerderij van zijn vader lag aan de Oude Rijn schuin tegenover de Gereformeerde Kerk die mede door zijn opa van Osnabrugge in de Doleantietijd (eind 19e eeuw) was gebouwd. Al toen hij nog op de lagere school zat wist hij dat hij dominee wilde worden. Zijn vader vond dat eerst niet goed, maar toen zijn zeven jaar oudere broer opeens wel theologie mocht gaan studeren mocht hij als 14-jarige naar het Gymnasium in Leiden. Zijn prope-deuse theologie deed hij aan de VU in Amsterdam, het vervolg van zijn theologische studie in Kampen, waar de door hem bewonderde professor Dr. Klaas Schilder dogmatiek doceerde. Uit zijn studententijd stamt zijn levenslange vriendschap met Rolf Bremmer. Die trouwde met Lucy Lindeboom. Voor de kinderen van der Stoel voortaan “oom Rolf en tante Lucy”. Ook de familie Burgler uit Noordhorn, waar hij in zijn studententijd enige tijd bivakkeerde, bleef hij zijn leven lang een warm hart toedragen en contact houden. Hij slaagde in 1941 cum laude voor zijn kandidaatsexamen in Kampen. Daarna was hij enige tijd hulpprediker voor de evangelisatie in Rotterdam. Op zijn 18e kreeg hij verkering met Gerrie Roest, op zijn 21e verloofden ze zich en ze trouwden op zijn 28e, 16 september 1942 te Leiderdorp. Hij had toen net een beroep naar het Groningse Overschild gekregen en aangenomen en kon dus voortaan in eigen levensonderhoud voorzien. In die tijd een voorwaarde om te kunnen trouwen. Overigens verdiende hij daar nauwelijks meer dan een arbeider, ook al werkte hij vaak meer dan 60 uur per week. Toen hij in 1942 als jonge dominee in de Gereformeerde Kerk van Overschild begon, heerste er in de Gereformeerde Kerken grote onrust. Onder meer waren er twee verschillende opvattingen over verbond en doop. Een verschil van opvatting dat volgens hem niet het wezenlijke van het geloof betrof en dus geen reden mocht zijn om uit elkaar te gaan. In Overschild werd op 9 november 1943 hun eerste kind geboren, dochter Truus. De kerkstrijd kwam intussen tot een hoogtepunt, vooral toen de synode besloot om één van beide opvattingen dwingend op te leggen. Een kandidaat die zich daarin niet wilde schikken, werd niet toegelaten tot het ambt van predikant, verschillende professoren, dominees en andere ambtsdragers werden geschorst en afgezet. Opa Jaap die de andere, nu niet meer toegestane opvatting was toegedaan en dat ook niet onder stoelen of banken stak, werd daarop door de classis Appingedam op het matje geroepen. Voordat hij geschorst kon worden (en misschien het kerkgebouw zou kwijtraken) maakte hij zich vrij, samen met nog twee

predikanten uit de classis (ds. G. Janssen en ds. J. van Dijk). Dat was op 8 oktober 1944. Het grootste deel van zijn gemeente, zo'n 80%, schaarde zich achter hem.. In de jaren daarna zette hij zich met hart en ziel in voor de opbouw van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (onderhoudend artikel 31 van de Dordtse Kerkorde). Op vele voorlichtingsavonden legde hij de situatie uit. Hij deed dat ook in brochures en riep zo op om zich ook vrij te maken van de door de synode opgelegde leerdwang en de onwettige schorsingen en afzettingen. Deed men dat niet dan maakte men zich naar zijn mening mede schuldig aan dat grote onrecht. In december 1944 (dus nog maar heel kort na de vrijmaking) moest hij met zijn gezin vluchten. De Duitsers hadden een heel stuk land tussen Delfzijl en Groningen onder water laten lopen. Na de invasie van D-day 6 juni 1944 in Normandië en de bevrijding van het zuiden van Nederland maakten de Duitsers zich op om zich zo goed mogelijk te verdedigen. Met deze inundatie wilden ze de vijandelijke troepen tegenhouden. Op 2 december 1944 organiseerden de Duitsers samen met Nederlandse landwachten een grote zoektocht naar onderduikers in het ondergelopen gebied. Speciaal ook naar ds. v an der Stoel. Ze hadden de pastorie al vergeefs doorzocht (de onderduikers zaten in het gebouwtje daarnaast). Met drie boten gingen ze op weg naar boerderijen die grotendeels nog boven het water uitstaken. Het was echter heel slecht weer en er stonden hoge golven. Eén boot sloeg om en drie landwachten verdronken. Een vierde werd gered. De dominee moest nu zelf onderduiken. Er werd een transport geregeld met een ziekenauto van het Rode Kruis, zogenaamd om een ernstig zieke patiënt (zijn hoogzwangere vrouw) met open tbc naar het academisch ziekenhuis in Leiden over te brengen. Uit angst voor besmetting werden ze onderweg niet gecontroleerd. De dominee dook onder in Voorburg. De vrijgemaakte gemeente had hem beroepen, maar opa Jaap wilde Overschild nog niet loslaten. Hij was nu in Voorburg in het geheim werkzaam tot aan de bevrijding. Zo kwam het dat hun tweede kind, dochter Els, in Voorburg geboren werd (op 2 februari). Meteen de dag na de bevrijding is opa Jaap per fiets teruggekeerd naar Overschild. In 1945 was hij mede oprichter van het weekblad De Vrije Kerk (dat werd later het Gereformeerd Gezinsblad en is nu het Nederlands Dagblad). Voor de vrijgemaakten gold van het begin af aan over het algemeen het "ethisch conflict". Samenwerking met niet vrijgemaakten was uit den boze en daarom werden eigen organisaties opgericht (zoals het Gereformeerd Politiek Verbond en eigen scholen). Met ds. B. Holwerda liep hij weg uit een vergadering van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte. In deze tijd vond opa Jaap het wel onjuist om alleen gemeenteleden tot ambtsdrager te benoemen wanneer zij de vrijgemaakte bladen lazen en het GPV steunden. In 1946 nam hij een beroep aan naar de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt te Groningen (Noorderkerk). De pastorie was in de Herman Colleniusstraat. Hier raakten de familie van der Stoel voor het leven bevriend met de familie Laning (oom Bert en tante Hennie). Hun derde dochter, Willy, werd hier op 5 april 1946 geboren. In maart 1946 deed de

Generale Synode van de “synodalen” een poging om een brug te slaan naar de vrijgemaakten. In de z.g. Vervangingsformule werden de leeruitspraken van 1905 en 1942 teruggedonnen en vervangen door verduidelijkende nieuwe uitspraken. De meeste vrijgemaakten vonden echter dat daarmee nog steeds sprake was van leerdwang, en dat door de synode bovendien niet getornd werd aan de schorsingen en afzettingen bleef ook een struikelblok.. Opa Jaap werd in 1947 voor 3 maanden uitgezonden naar Indonesië voor een inspectiereis. Hij was daar nog toen hun vierde kind, zoon Jaap, op 12 juli 1947 in Groningen geboren werd. Het geboortekaartje meldt een adres in Batavia (Moesiweg 7) en een adres in Groningen (Herman Colleniusstraat 48). In 1948 werd opa Jaap gekozen uit een tweetal met ds. H.J. Schilder en beroepen door de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt te Batavia. Hij nam het beroep aan en werd daar predikant per 18 juli 1948. In Batavia werd op 3 november 1948 hun vijfde kind, zoon Arie, geboren. In die tijd moest opa Jaap niets hebben van wat hij noemde “het valse eenheidsdenken”: als de vrijgemaakten in Nederland niet met hun Gereformeerde medegelovigen aan één avondmaalstafel mochten zitten, dan mocht dat in Indonesië volgens hem ook niet. Van 1948 tot 1950 was opa Jaap in Indonesië als pastor tevens werkzaam voor de vrijgemaakte militairen (de “verstrooiden”). In die functie maakte hij verschillende rondreizen. In 1950 werd hij beroepen door de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt te Grootegast Gerkesklooster-Stroobos. Om- dat het ondoenlijk was om vanuit Batavia de situatie ter plaatse in ogenschouw te nemen trad zijn vriend Bert Laning op als zijn zaakwaarnemer. Die deed dat grondig en met genoegen. Het domineesgezin moest zich in Grootegast wel weer geheel opnieuw voorzien van huisraad en meubelen. De spullen in Indonesië waren verkocht. Alleen de boeken werden per schip overgestuurd naar Holland. De opbrengst van de verkoop van de inboedel viel tegen, en Indonesië voerde ook nog hoge uitvoertarieven op. Er zat niets anders op dan geld te lenen. Pas in 1957 was die schuld afgelost. In Grootegast ontstond een warme vriendschap met de familie Horinga (oom Wim en tante Reina). De schuur in de achtertuin van de pastorie werd uitgebouwd tot kerkgebouw. Opa Jaap had in deze tijd meer gelegenheid tot studie. Dat resulteerde onder andere in een reeks preken over het Bijbelboek Job. Die werden eerst gepubliceerd in “De Vrije Kerk” (onder de titel “Christus in het boek Job”) en uiteindelijk in boekvorm uitgegeven bij Helmhouts Drukkerij te Grootegast in 1955 onder de titel “Om de waarachtige Vrome”. Dat boek kreeg lovende recensies. In Grootegast werd het gezin uitgebreid met twee dochters: Gerrie (9 december 1950) en Anneke (6 april 1952). In 1952 kreeg opa Jaap drie beroepen. Die van Rijnsburg en Vollenhoven-Cadoelen wees hij af, die naar Amsterdam-Centrum nam hij aan. Daar deed hij op 12 november zijn intrede. Hij werd de tweede predikant naast collega ds. Jac. van Nieuwkoop. De pastorie was aan de Nieuwe Prinsengracht 8, schuin achter Carré, op de hoek met de Onbekende Gracht. Het bovenhuis op de tweede verdieping had 5 royale kamers, keuken, badkamer en toilet

met een centrale hal. Op de vierde verdieping was er nog een studeerkamer, een kolenhok en een afgetimmerde extra slaapkamer. Ruim voldoende voor het gezin met zeven kinderen. Vrijgemaakt Amsterdam-Centrum bleek een heel warme gemeente. Het voelde bijna aan als familie. De jeugd uit die tijd denkt nog altijd met plezier aan terug en herinnert zich vooral nog de jaarlijkse kerstvieringen. Voor alle kinderen was er een sinaasappel en een boek (meestal van W.G. van der Hulst). Er was een bloeiend verenigingsleven. Een jonge meisjesvereniging “Esther”, een knapenvereniging “Onder de banier des Heren”, jeugdvereniging “Centrum”, jeugdvereniging “Michaël”, vrouwenvereniging “Onze roeping getrouw”, vrouwenvereniging “Sola Gratia”, mannenvereniging “Sempre Reformanda”, mannenvereniging “Dr. M.B. van 't Veer”, een muziekvereniging “Goudimel”. Op 9 oktober 1953 werd hun achtste kind geboren, zoon Siem. In deze tijd werd opa Jaap motorrijder. Een oude DKW bezweek onder zijn gewicht. Op een legerdump kocht hij een kist uit Indonesië waarin zich een complete Harley Davidson bevond in onderdelen. Samen met slager Sjoerd uit de Nieuwe Kerkstraat sleutelde hij die in elkaar. In het café op het hoekje van de Amstel bij de Magere Brug gingen ze regelmatig pauzeren. Daar vroeg één van de stamgasten toen een keer: “Dominee?! Hoe komt die gozer aan die bijnaam?!” Later was dat de bijnaam van de bekende crimineel Klaas Bruinsma. Eind 1955 vertrok ds. van Nieuwkoop naar Scheveningen. Zijn opvolger werd ds. P. Wulffraat (oom Piet en tante Gré) die 1 oktober 1956 bevestigd werd. Naast een gewaardeerd collega werd hij een trouwe vriend. In 1956 kreeg opa Jaap een beroep naar de gemeente in Orangeville in Canada. Na lang wikken en wegen wees hij dat beroep toch af. Broeder Kleine Deters was zo blij, dat hij uit dankbaarheid de woonkamers kwam schilderen en broeder Wilders maakte een grote boekenkast, die zo degelijk is dat hij nu nog dienst doet. Op 7 februari 1957 werd het negende kind geboren, dochter Lidy. Oma Gerrie had DES gebruikt om niet weer een miskraam te krijgen. Lidy werd later actief in de organisatie van DES dochters in Nederland. Zomer 1957 organiseerde opa Jaap een kampweek voor de oudere catechisanten. Het was een groot succes. Het werd gevolgd door kampweken apart voor de jongere en voor de oudere jeugd. Deze kampen met “ome Jaap” hebben een blijvende band gesmeed, zowel onderling als met de dominee. In deze tijd ontstonden er in het land diverse besprekingen tussen vrijgemaakten en “synodalen”. In Almelo, met ds. Wim Raven en ds. Okke Jager, kwam het zelfs zover dat de synodale kerkenraad de schorsing van een diaken van indertijd ongedaan maakte. Ook in Hattum werden tuchtmaatregelen herroepen. Begin 1959 verscheen de brochure “Heroriëntering noodzakelijk” die opa Jaap samen met zijn vriend Rolf Bremmer schreef. Het is een pleidooi voor meer openheid en verzet tegen de groeiende intolerantie met name bij de aanhangers van de “doorgaande reformatie” binnen de vrijgemaakte kerken die claimen de enige echte vrijgemaakten te zijn. Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer 12 maart 1959 komt het GPV 24 stemmen tekort voor een

Kamerzetel. Lijsttrekker L.P. Laning (onze ome Bert) is dan al bij de koningin op bezoek geweest omdat de uitslag in eerste instantie aangaf dat de zetel wel behaald was. Op 8 mei 1959 is dochter Gerrie op achtjarige leeftijd overleden aan een ernstige vorm van hepatitis. In Amsterdam zijn daar toen drie mensen aan overleden. Op 4 oktober werd het tiende kind geboren, dochter Herma. Door zuurstof gebrek bij de geboorte bleek zij naderhand toch gehandicapt. Ook had ze een gaatje tussen haar hartkamers en een heupluxatie. Voor de familie was het dus een heftig jaar. De synode van de Gereformeerde Kerken (synodaal) te Utrecht 1959 besloot de van 1946 daterende vervangingsformule ter zijde te stellen. Voor de vrijgemaakten was teleurstellend dat dit gepaard ging met de constatering dat die formule “zegenrijk had gewerkt” en dat de tuchtmaatregelen niet werden opgeheven. Voor opa Jaap was het echter vooral van belang dat er nu geen leerdwang meer bestond. Daarom heeft hij zich van toen af aan met hart en ziel ingezet om beide partijen weer om de tafel te krijgen. De kerk-scheuring was voor hem altijd een noodlottig bedrijfsongeval geweest. Hij was ook de enige in zijn familie en schoonfamilie die zich had vrijgemaakt en heeft daar altijd onder geleden.. In 1960 maakte hij zijn eerste buitenlandse vakantie met een volgeladen VW-kever met op het dak een imperiaal voor extra bagage. Oudste dochter Truus was geslaagd voor HBS-B en mocht met pa en ma en een vriendin een weekje naar Parijs. De Harley Davidson was afgedankt. Daarna heeft opa Jaap op deze wijze nog vele vakanties gemaakt. Ook is hij diverse keren reisleader geweest voor de Nederland Christelijke Reisvereniging. In 1960 was er in het land naast afwijzing toch ook blijdschap over het ter zijde stellen van de vervangingsformule. Het leidde tot nieuwe toenaderingspogingen getuige ook de organisatie van 2 druk bezochte landdagen: één in Zwolle (12 maart “Groeiende Eenheid”) en één in Utrecht (18 juni “Om de Eenheid der Kerk”). De leiding van de Vrijgemaakte Kerken stelde de vrijmaking echter gelijk met een door God gegeven bevrijding, van gelijke orde als de uittocht van het volk Israël uit Egypte. Wie daar aan tornde werd niet meer geaccepteerd. Vanwege dit breed aangehangen vrijmakingsgeloof was het dan ook geen wonder dat opa Jaap op de synode van Assen in 1961 met de Amsterdamse ouderling Vermeulen de enige was die er voor pleitte om op het hoogste niveau, dus van synode tot synode, met elkaar in gesprek te treden en te proberen weer tot eenheid te komen. Vanaf dat moment was hij verdacht en mocht hij in een groot aantal kerken niet meer preken. In deze tijd is hij begonnen als docent godsdienstonderwijs aan de Christelijk HBS Nobelweg en later ook aan het Woltjer Gymnasium (voorheen Gereformeerd Gymnasium) aan de Keizersgracht. Dit alles parttime naast zijn predikantschap. Het ging hem goed af. Alle kinderen deden de HBS, behalve zoon Jaap die ging naar het gymnasium. De positie van opa Jaap in de vrijgemaakte kerk werd nog erger ondergraven toen hij op de landdag van de Vereniging tot herstel van de kerkelijke eenheid der Gereformeerde belijders (in Birkhoven, 1962) een rede hield onder de titel “Tezamen zijn wij

afgeweken”. Daarin gaf hij aan dat het er ook in de Vrijgemaakte Kerken niet vlekkeloos aan toeging. Dominees werden met creatief gebruik van het geldende kerkrecht geschorst en afgezet vanwege samsprekingen. De weg naar eenheid kon van vrijgemaakte zijde daarom niet meer eenvoudig betekenen een oproep om allemaal maar vrijgemaakt te worden. Deze rede wekte felle afkeuring. Hij had de vuile was buiten gehangen, vonden velen. Zijn gemeente bleef echter voor het grootste gedeelte achter hem staan. Voor zijn 12,5-jarig jubileum als predikant van Amsterdam-Centrum heeft de hele gemeente hem een groots feest aangeboden (14 mei 1965). De kerkelijke strijd had hem toen al zo aangegrepen dat hij overspannen was geworden. Door deze burn-out heeft hij tussen april en oktober niet gepreekt. In die tijd heeft hij veel gewandeld en veel naar muziek geluisterd. Muziek heeft zijn hele leven een belangrijke plaats ingenomen. Hij kon goed orgelspelen en meer dan eens heeft hij in kerkdiensten naast de prediking ook de muzikale begeleiding verzorgd. Hij genoot van de orgelbespelingen van Jan Zwart voor de radio, kon in Amsterdam naar concerten van Feike Asma in de Oude Kerk, Simon C. Janse in de Westerkerk en Piet van Egmond in de Lutherse Kerk. Voor grammofoonplaten ging hij naar Oostinga's gehoorzaal. Al was J.S. Bach met kop en schouders zijn meest geliefde componist, hij kon ook genieten van Chopin, Haydn, Händel, Beethoven, Mendelssohn en Brahms. Muziek bracht hem veel vreugde, vervoering, ontroering en ook troost. Voor de jaarlijkse Mattheuspasion volgde hij Charles de Wolff van Naarden naar de Pieterskerk in Leiden. Opa Jaap kon zo in de muziek opgaan dat hij de neiging om mee te dirigeren vaak niet kon onderdrukken. Hij heeft ook in de praktijk wel gedirigeerd, o.a. het jeugdkoor. Zijn liefde voor Bach heeft hij ook overgedragen door luistersessies bij hem thuis. In 1967 werd opa Jaap met een groot aantal medestanders uitgezuiverd. Stok om te slaan werd de Open Brief van 31 oktober 1966, ondertekend door hem en 24 andere personen. Deze brief was gericht aan de “Tehuisgemeente” in Groningen die was ontstaan na de schorsing van dominee A. van der Ziel die het had gewaagd om samen te spreken met synodalen. Vriend Bert Laning, die daar ook ter kerke ging, werd prompt door het GPV als lid geroyeerd. Hij had toen al 17 jaar voor het GPV in de gemeenteraad van Groningen gezeten. De AR ontving hem daarop met open armen en voor de AR kwam hij weer met een zetel in de gemeenteraad. Ds. B.J.F. Schoep werd niet ontvangen als lid van de synode van Amersfoort 1967. Door zijn handtekening onder de Open Brief kon hij volgens de synode niet meer met een zuiver geweten zijn instemming betuigen met de drie formulieren van enigheid. De afvaardiging van de Particuliere Synode Noord-Holland vertrok met hem. Bijzonder is dat de synode van de Geref. Kerken (“synodaal”), vergaderend in Lunteren, in een brief aan de synode van Amersfoort (vrijgemaakt) schuld betuigde over het aandeel van hun kerken aan de kerkscheuring van 1944. Het optreden van de synode van Amersfoort 1967 leidde in het hele land tot kerkscheuringen en het ontstaan van de kerken “buiten verband”

die later de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn gaan heten. Ook de vrijgemaakte gemeente van Amsterdam-Centrum scheurde. Op 6 mei 1967 stuurden drie ambtsdragers een brochure rond met een oproep om zich te onttrekken aan het opzicht en de tucht van de volgens hun ontrouw geworden kerkenraad. Per 14 mei gingen zij als “dolerenden” apart vergaderen in gebouw “Reigersburg”. Opa Jaap wilde echter niet opnieuw met een afsplitsing van de kerk meegaan. Na een vergeefse uiterste poging om met zijn buiten verband gemeente tot een federatie met de Gereformeerde Kerk (synodaal) te komen, keerde hij terug tot de kerk die hij in 1944 noodgedwongen moest verlaten. En daar vond hij toen naar eigen zeggen de vrijheid waar hij altijd voor gevochten heeft. Hij werd beroepbaar gesteld en uit vier beroepen nam hij die naar de synodale kerk van Watergraafsmeer aan (per 1 maart 1968 een wijkgemeente van Diemen-Watergraafsmeer-Bijlmer). Als opvolger van ds. T. Ferwerda die naar Veenendaal vertrok. Hij deed intrede op 25 augustus 1968. Hij kwam te wonen aan een prachtige pastorie aan de Van 't Hofflaan naast de Koningskerk. Naaste collega's waren ds. Joh. C. Baumfalk, ds. C.P.T. Rijper en ds. J.H. Van Bogge-
len. Opa Jaap is daarna nog 6 jaar in rustig vaarwater dominee geweest in de Watergraafsmeer. Hij heeft daar met plezier kunnen werken. Een hartinfarct op 6 september 1974 maakte dat hij per 1 april 1975 vervroegd met emeritaat moest gaan. Met zijn vrouw en dochter Herma is hij toen naar Geldrop verhuisd. Daar woonde toen een zwager en schoonzus. Een bypass operatie (in die tijd nog heel gevaarlijk) bracht hem augustus 1977 weer op de been. Opa Jaap heeft daarna nog jaren lang in de omgeving preekbeurten vervuld. Die werden door velen (zowel horizontalisten als verticalisten, zoals de partijen uit die tijd genoemd werden) zeer gewaardeerd. Met overtuiging en liefde heeft hij in die tijd actief deelgenomen aan het gemeentelven van de gemeente in Geldrop. Die liep in het land voorop in het Samen op Wegproces dat leidde tot het samengaan van de Gereformeerde en Hervormde Kerken (nu PKN, Protestantse Kerk Nederland). Met plezier nam hij in Geldrop ook deel aan het pastoresberaad. Met de katholieken werd daar door hem in goede sfeer flink gedebatteerd, en al gauw kreeg hij daar de reputatie een rascalvinist te zijn, die o.a. haarfijn de verschillende opvattingen over mis en avondmaal uit de doeken wist te doen. Hij genoot van die oecumenische contacten. Met broeder Piet (dominicaans lekenprediker en buurman in de Kastanjehof) nam hij regelmatig de Bijbelse thema's door die op de z.g. "lern"-avonden aan de orde kwamen. Hij heeft nog mee mogen maken dat de synode van Almere 15-11-1988 uitsprak dat de Gereformeerde Kerken in 1944 niet hadden mogen overgaan tot het nemen van tuchtmaatregelen. Naast de leeruitspraken waren ook die nu officieel van tafel. Januari 1993 werden opa Jaap en oma Gerrie uitgenodigd voor een reünie in Overschild, zijn eerste gemeente, n.a.v. het feit dat hij daar 50 jaar geleden predikant was geworden. Dat hij inmiddels niet meer vrijgemaakt was bleek geen probleem. Op 9 mei 1993 hield opa Jaap zijn laatste preek, in Helmond. Uit zijn nauwkeurig bijgehouden

preekregisters blijkt dat hij 4.571 preekbeurten heeft vervuld, niet meegeteld alle rouw- en trouwpreken. In 1999 verraste de “jeugd” van Amsterdam-Centrum hem met een boek: “De verbindende factor: herinneringen aan een gelukkige jeugd in Amsterdam-Centrum 1952-1967”. Dit ter gelegenheid van zijn 85e verjaardag. Die jeugd houdt nog steeds (meestal om de 5 jaar) een reünie, gestimuleerd en gesponsord door Alex Mulder (rijk geworden als oprichter van uitzendbureau Unique). De laatste jaren kon opa Jaap steeds minder zien en ging hij ook steeds meer dementeren. Het was dan ook uiterst onzeker of hij nog wel in staat zou zijn om ook het volgende boek te ontvangen. Zou de overhandiging van het boek “Onderzoekt alle dingen ... : een mix van de grote stad en de tien geboden” dat hem in 2005 door de “jeugd” werd aangeboden, nog tot hem doordringen? Een grote verrassing was dat zijn bewustzijn opeens nog even opvlamde. Hij stond op en gaf onverwacht nog een heldere speech. Daarin bedankte hij iedereen en zei dat hij zijn hele leven niets anders had willen doen dan de liefde van Christus doorgeven. Januari 2006 kon oma Gerrie hem niet langer verzorgen in de flat aan het Kastanjehof. Opa Jaap moest noodgedwongen uit huis. Eerst naar woon-zorgcentrum Berkenheuvel en al gauw naar de Akert, aan de overkant van de Kastanjehof. Oma Gerrie bezocht hem dagelijks en hoefde toen daarvoor alleen nog maar de straat over te steken. Als hij onrustig was, wat vaak gebeurde, kon ze hem meestal weer tot rust krijgen door hem naar cantate “Wachet auf” van Bach te laten luisteren. Op 18 november 2006 is opa Jaap daar in de Akert in zijn slaap overleden. De “jeugd” van Amsterdam-Centrum plaatste uit eerbetoon een rouwadvertentie zowel in het Nederlands Dagblad als in Trouw. De begrafenisdienst op 25 november werd door ruim 300 personen bijgewoond. Ds. J.H. Kip, die de dienst leidde, vertelde dat opa Jaap zelf al jaren tevoren de liturgie had opgesteld en de liederen uitgekozen. Zo kwam hij zelfs na zijn dood als het ware nog even aan het woord. Bijzonder is dat er lang na zijn dood in het jaar 2020 nog twee gebeurtenissen plaats vonden die hem een groot genoegen gedaan zouden hebben. In Overschild was theatergroep “De Schildgroep” van plan een toneelstuk op de plank te brengen (“De inundatie 1944/1945”) met in als hoofdpersonen dominee en mevrouw van der Stoel. Door de pandemie kon dat toen niet doorgaan. En op 6 maart 2020 sprak de synode van de vrijgemaakte kerken zijn spijt uit over de gebeurtenissen in 1967 die toen tot een scheuring hadden geleid. Dat was dus de tweede keer dat een veroorzaker van een scheuring op zijn schreden terugkeerde!

Plaatsingslijst

Doos 1

1. Preekregister, 1941-1948
2. Preken [C] Kandidaatspreken, Collegepreken en evangelisatietoespraken 1941-1942
1 pak
3. Preken [O1] Overschild 1942-1943
1 pak

Doos 2

4. Preken [O2] 1943-1944
1 pak
5. Preken [O3] 1944-1946
1 pak

Doos 3

6. Preken [O4] 1946-1948
1 omslag
7. Preekregister [Groningen, Batavia, Grootegast] 1948-1954
8. Preken [Groningen en Batavia] 1948-1950
1 pak
9. Preken [Grootegast 1,2] 1950-1952
1 pak

Doos 4

10. Preken [Grootegast 3] 13 juli – 2 nov.-1952
1 omslag
11. Preekregister [Amsterdam, Diemen,/Watergraafsmeer/Bijlmer] 1952
1971
1 omslag
12. Preken [A1-A5] 1952-1957
1 omslag
13. Preken [A6-A9] 1957-1961
1 omslag

Doos 5

14. Preken [A10-A13] 1961-1965
1 omslag
15. Preken [A14-DWB3] 1965-1971
1 omslag
16. Preekregister [DWB15-Geldrop] 1971-1993
1 omslag
17. Preken [DWB 4] 1971-1975
1 omslag

Doos 6

18. Preekregister Catechismus 1941-1955
1 pak
19. Preken [C] 1942-1944
1 pak
20. Preken [C] 1944-1948
1 pak

Doos 7

- 21. Preken [C] 1949-1952
1 pak
- 22. Preken [C] 1952-1954
1 omslag
- 23. Preekregister [C] 1955-1976
- 24. Preken [C] 1955-1957
1 omslag

Doos 8

- 25. Preken [C] 1957-1964
- 26. Preken [C] 1964-1974
- 27. Preken en leerdiensten, uitgeprint 1950-1990
1 omslag
- 28. Trouwpreken, diverse jaren
1 omslag
- 29. Preken na april 1975
1 omslag

Doos 9

- 30. Liturgieën huwelijksbevestigingen
1 omslag
- 31. Liturgieën bijzondere diensten
1 omslag
- 32. Rouwdiensten en *in memoria* 1970-1980
1 omslag
- 34. Rouwdiensten en *in memoria* 1970-1980
1 omslag
- 35. Rouwdiensten 1980-1990
1 omslag

Doos 10

- 36. Gebeden
1 omslag
- 37. Lezingen en voorstudies
1 omslag
- 38. Boek "Om de waarachtige vrome"
- 39. Boek "De bindende factor"
- 40. Boek "Onderzoekt alle dingen"

Doos 11

- 41. Documentatie en correspondentie 1941-1949?
1 omslag
- 42. Correspondentie en documentatie 1946-1961.
1 omslag
- 43. Correspondentie en documentatie 1962-1965.
1 omslag
- 44. Correspondentie en documentatie 1966-1968.
1 omslag
- 45. Correspondentie en documentatie 1968-1992.
1 omslag
- 46. Gedrukte preken
1 omslag
- 47. Correspondentie persoonlijk 1947-1949.
1 omslag

48. Verslagen uit Indonesië, 1947-1950.
1 omslag